

OP ZOEK NAAR EEN MENS

Verhalen over
ouderen en zorg

Leo van Erp

FG

**OP
ZOEK
NAAR
EEN
MENS**

**OP
ZOEK
NAAR
EEN
MENS**

Verhalen over
ouderen en zorg

Leo van Erp

HEE
T
T
W
E
E
D
E
G
E
Z
I
C
H
T
U
I
T
G
E
V
E
R
I

© 2011 Leo van Erp / Het Tweede Gezicht, Den Haag
www.hettweedegezicht.com

Een uitgave via www.schrijversmarkt.nl
Eerste druk 2011

Ontwerp omslag en binnenwerk: Valetti, www.valetti.nl
Drukwerk: Drukkerij Wilco

Mixed Sources

Productgroep uit goed beheerde
bossen, gecontroleerde bronnen
en gerecycled materiaal.
www.fsc.org Cert no. CU-COC-803902
© 1996 Forest Stewardship Council

ISBN 978-94-6141-003-0 / NUR 303

Elke vergelijking met een persoon in dit boek berust op toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor Engeline,
mijn grootste supporter*

Inhoudsopgave

Voorwoord	9
Machteloos	13
Cliëntenvervoer	20
Dromen vangen	23
De essentie van zorg	27
Dictator Parkinson	29
Kinnebakkes en pudding met kersen	34
Een onmogelijke keuze	36
Bejegening	42
De Autobahn	44
Het groene geheugen	48
De klant is koning(in)	57
Een vrouw die de handen van haar demente man streelt	61
De rollator	64
Agressie	66
Een stille mevrouw	69
Playing the guitar	73
Tot de dood ons scheidt	75
Verlaten	81
Vertrouwen	84
Vlinders in de buik	90
Meer mannen in de zorg	91
Uitstapje met verdwijning	93

Een paar	97
Een nieuwe dag	98
Dromen in onschuld	102
Het naderend einde	105
Schoonheid	109
Vreemde vogels	111
Rare mensen zijn ook lief	112
Machteloze woede	115
Ouderdom	118
Ouder worden gaat van au	120
Wachten	122
Naar huis	125
Dans op de gang	129
Supporters	132

Voorwoord

In mijn werk krijg ik dagelijks te maken met vele aspecten van de zorg voor ouderen. De laatste decennia is op bestuurlijk niveau veel aandacht besteed aan de beheersbaarheid van de kosten van de zorg. Hierdoor zijn zowel de cliënten als de zorgverleners op de achtergrond geraakt. Maar in het dagelijkse werk in de zorg ontmoeten cliënten en zorgverleners elkaar. In deze ontmoetingen komen niet alleen lijden, angst en verdriet naar voren, maar ook betrokkenheid, blijdschap, liefde en passie.

In het boek *Op zoek naar een mens* heb ik verhalen opgetekend, waarin de behoeften, gevoelens en emoties van de ouder wordende mens, van hun familie en van de zorgverleners de hoofdrol spelen. Het boek geeft op die manier een gezicht aan de mensen die zijn aangewezen op zorg en aan degenen die voor hen zorgen. Met het optekenen van de verhalen wil ik ook een gezicht geven aan de bestuurder, die zich laat raken door de ontmoeting met hen die in de zorginstelling wonen, werken of er op bezoek zijn. De bestuurder die zich daarbij steeds weer realiseert dat van alle aspecten van de zorg er één centraal staat: de mens.

Leo van Erp

Oud worden is hard werken.

(R. Wijnen-Sponselee)

Machteloos

Elly de Bruijn staat voor de kast en pakt een broek en een poloshirt. Ze legt de kleren netjes klaar op het bed, dat nog niet is opgemaakt.

Vroeger zou ze dit nooit hebben gedaan. Jan en zij hoefden elkaar niet te verzorgen. Ze gingen als gelijken met elkaar om.

Ze is er mee begonnen toen Jan, haar man, op een dag kleren aanhad die misschien goed stonden bij een jonge man die een trend wilde zetten, of bij iemand die zich niets aantrok van wat gepast was, maar niet geschikt waren voor een man van bijna zestig.

Sindsdien doet ze dit elke ochtend. Het is een dagelijkse gewoonte geworden, die zich in haar patroon heeft vastgezet tegelijk met de verkalking in zijn hersenen.

Ze zucht omdat ze moe is. Al weken is Jan 's nachts onrustig. Hij staat om vier uur op, maakt haar wakker en vraagt of ze mee uit bed gaat. Hij rommelt in huis en maakt lawaai.

Ze loopt terug naar de kast en pakt nog een schone onderbroek en sokken, die ze naast de broek en het poloshirt op het bed legt.

Jan steunt met een hand tegen de tegels als hij opstaat van de natte stoel. Het water slaat op zijn hoofd en loopt langs zijn nek en zijn rug. Met de andere hand slaat hij de douchestoel weg. Die klotestoel!

Een paar weken geleden verloor hij onder de douche zijn evenwicht en is hij gevallen. Hij had een flinke jaap in zijn voorhoofd en de wond bloedde hevig. Elly heeft daarna meteen die douchestoel besteld.

Jan leunt tegen de wand. Hij weet dat Elly zijn kleren klaarlegt. Hij zou willen dat ze het niet deed. Het benauwt hem. Hij zou er iets van moeten zeggen, maar dat lukt niet. Ze zouden ruzie krijgen, hij zou gaan schreeuwen.

Hij draait de kraan dicht en doet de deur van de badkamer open. In de slaapkamer is het stil. Elly is er niet. Hij glimlacht opgelucht.

Zij dekt de ontbijttafel, zet borden, kopjes en schoteltjes neer, bijna zonder geluid, want Jan houdt tegenwoordig niet van lawaai. Vooral in de ochtend is hij er gevoelig voor. Zijn gedrag is veranderd. Hij is soms onvoorspelbaar.

Hij was twintig toen ze hem leerde kennen. Zwart haar, bruine ogen die onverschrokken rond keken, een rechte rug, gespierd. Tot voor kort kende ze hem beter dan hij zichzelf kende. Ze wist hoe hij zijn eitje gekookt wil hebben. Ze wist wanneer ze hem met rust moest laten, of wanneer ze zijn schouders moest masseren. Maar nu weet ze het niet meer.

Hij zit, steeds vaker en steeds verder weg, in een andere wereld, waarin ze hem niet kan bereiken. Schreeuwen heeft geen zin, dat weet ze, en ze durft het ook niet. Ze heeft één keer tegen hem geschreeuwd. Toen heeft hij

drie dagen niets tegen haar gezegd. Ruim veertig jaar hebben ze alles aan elkaar gegeven en van elkaar genomen. Met hem voelde ze zich groot en sterk en kon ze alles aan. Nu voelt ze zich verslagen. Zijn kracht biedt geen bescherming, maar voelt als een bedreiging.

Jan loopt naar de kast, pakt er gedachteloos kleren uit en kleedt zich aan. Dan slaat hij de deur van de slaapkamer achter zich dicht.

O, Jan, denkt ze, als hij de keuken binnenkomt. Water druppelt van zijn haren en zijn blouse is helemaal nat. Was ik maar boven gebleven om je af te drogen. Ze zucht en schudt haar hoofd. Ze schenkt yoghurt voor hem in. Haar neus kriebelt. Haar hand gaat naar haar gezicht en het pak yoghurt komt met een knal midden op de ontbijttafel terecht. Een mok valt kletterend op de vloer in stukken. Overal zitten spatten yoghurt.

Na het ontbijt gaat Jan naar boven. Zijn met yoghurt besmeurde overhemd gooit hij in de badkamer op de grond en hij pakt een ander hemd uit de kast.

‘Ik ga de stad in,’ zegt hij als hij weer beneden is.

‘De stad in? Hoe?’

‘Gewoon,’ zegt hij en staart haar aan.

‘Gewoon?’

‘Ik ga met de fiets.’

‘De fiets?’ Elly’s ogen blijven strak op hem gericht. ‘Wil

jij met de fiets? En dan de weg kwijtraken, je evenwicht verliezen, vallen? Is dat nou wat we willen?’

Ze kijken elkaar aan. Het is niet alleen kijken. Het is machteloosheid.

‘Ja! Ik ga,’ zegt hij.

Elly kijkt hem na als hij door de achterdeur verdwijnt. Ze huivert bij de gedachte dat hij de weg kwijt raakt. Als hij uit haar zicht is, gaat ze naar boven om de kamer op te ruimen. De kleren die ze had klaargelegd liggen niet meer op het bed. Ze maakt de kastdeur open, maar ziet de kleren niet. In de badkamer zoekt ze, ze kijkt in de wasmand. Dan gaat ze op het bed zitten. De laatste tijd is hij zijn spullen altijd kwijt, ze liggen op de meest vreemde plaatsen. Gisteren vond ze een schroevendraaier, die hij weken geleden kwijt was, tussen de badhanddoeken. Met een glimlach staat ze op. Hoe erg het ook is, soms moet ze er ook om lachen. Ze tilt het matras op om de lakens in te stoppen. Daar liggen de kleren! Gelukkig, deze keer snel gevonden, denkt ze.

Jan fietst, in gedachten verzonken. Het verkeer is druk, overal stoplichten en borden, lawaai, links en rechts schieten auto’s, fietsen en brommers langs hem heen. Hij schrikt als plotseling een auto afslaat. Hij stuurt mee en fietst verder. Hij moet met Elly praten, denkt hij, over al dat zorgen en tobben. Hij zal bloemen meenemen.

Regelmatig kijkt Elly op de klok. Het is twaalf uur en Jan is nog niet terug. Ze kijkt door het raam naar buiten, doet de deur open en loopt de straat op. Van de spanning krijgt ze kramp in haar buik. Ze stapt in de auto en rijdt naar het centrum. Onderweg ziet ze Jan niet. Ze parkeert en loopt gehaast door het centrum, om even later weer in de auto te stappen. Ze slaat op het stuur. Waar zou hij zijn? Ze pakt haar telefoon, belt de politie en rijdt naar huis. Onrustig loopt ze in de kamer op en neer. De klok slaat twee uur. Om half drie komt een politiebusje voorrijden. Een agent stapt uit en haalt een fiets uit de bus. Jan heeft een ongeluk gehad! denkt ze en rent het huis uit. De fiets staat tegen de politieauto. De agent helpt Jan uitstappen. 'We hebben een melding gehad van een winkelier dat deze meneer de weg kwijt was,' zegt de agent. 'Je gaat nooit meer alleen naar de stad,' zegt ze, terwijl ze achter Jan de gang inloopt.

Er is iets met haar, denkt hij. Hij weet niet wat. Heeft hij iets verkeerd gezegd of gedaan? Hij treuzelt. Wat heeft ze toch? Zijn ogen vernauwen zich. Zijn rug trekt krom, zijn schouders omhoog, zijn mond wordt een gespannen streep... Met een kwaadaardige frons gooit hij de gangdeur achter zich dicht.

Elly gilt. Bloed druipt uit haar neus en valt in grote druppels op de vloer. Ze pakt een zakdoek en drukt die tegen haar gezicht. De pijn voelt ze niet. Ze voelt iets anders...

Die rug, die schouders... Hij deed het met opzet!
Die gedachte maakt iets in haar los, iets dat ze eerder niet zag aankomen. Ineens weet ze het, voelt ze het, met heel haar wezen: het kan zo niet langer. Ze kan het niet meer aan. Zijn aanwezigheid hier in huis, alleen met haar, wordt onhoudbaar. Minutenlang staat ze stil, haar hoofd in haar handen. Een rilling loopt langs haar ruggengraat. Haar hart bonst, ze klemt haar armen om haar borst en houdt haar adem in. In enkele seconden ziet ze de uiteinden van hun gezamenlijk leven uit elkaar vallen. Zij kan ze niet meer bijeen houden.

Jan hoort de klap en de gil, maar loopt de trap op. Elly heeft het verdiend! Al die bemoeizucht van haar... Hij vertrouwde haar, en wat doet zij? Zij doet hem pijn, met haar voortdurende vragen en zorgen, met hem achternalopen en alles willen bepalen.

Die klap is een opluchting! Het voelt goed.

Elly gaat de woonkamer binnen, doet de deur achter zich dicht en blijft midden in de kamer staan. Langzaam gaat ze op een stoel zitten. Ze slaat haar handen voor haar gezicht. Zo blijft ze een tijdje zitten, alleen in de kamer. De klap trilt nog na. Waarom heeft hij het gedaan? Het mag niet. Jan komt de trap aflopen. Zonder iets te zeggen gaat hij op de bank zitten. Hij leest de krant alsof zij er niet is.

Ze huivert bij de gedachte dat hij weer zoiets kan doen. Zover is het nu gekomen. Hij is te ver gegaan.

Hij zegt niets. Zo ben je dus geworden, denkt ze, en de gedachte trekt als een snel werkend gif door haar lichaam. Lang zit ze stil, haar armen over elkaar. Wat ze dacht dat ze samen hadden, hun grote liefde voor elkaar, lost op. Het gaat zo niet langer. Ze vervloekt zichzelf om die gedachte. Ik moet het niet groter maken dan het is. Hij kan er niets aan doen. Hij is ziek. Ik moet loskomen van die nare gedachte.

Elly staat op. Ze loopt door het huis. De keuken, het kantoortje, de trap, de slaapkamer. Bedden, kasten, spullen, alles van hun samen... samen uitgezocht en samen betaald. Ze gaat op bed zitten en laat zich op het bed vallen, haar hoofd op zijn kussen. Ze ruikt zijn geur. Ze verlangt naar hem.